

Προπτυχιακή Εργασία

Μαρία Βλουτίδου

Ειδικό Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ
ΜΑΡΙΑΣ Ν. ΒΛΟΥΤΙΔΟΥ
(Α.Μ.: 1340199900079)

ΘΕΜΑ: ΕΙΔΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΓΩΓΩΝ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2004
ΑΘΗΝΑ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Π ρ ό λ ο γ ο ς 4

Ε ι σ α γ ω γ ή 6

Α' Ο θεσμός του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας – Σύνομη 7
ιστορική εξέλιξη 7

1. Ίδρυση και συγκρότηση του Δικαστηρίου 7
2. Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου 7
3. Λειτουργία του Δικαστηρίου μέχρι το 1952 7
4. Λειτουργία του Δικαστηρίου με βάση τα Συντάγματα 1952 και 1968 8
5. Λειτουργία του Δικαστηρίου με βάση τα Συντάγματα 1975 και το Ν.693/1977 9

Β' Το Ειδικό Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας 10

1. Έννοια αγωγής κακοδικίας και συνταγματική κατοχύρωση 10
2. Ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση προς έγερση αγωγής κακοδικίας 10
3. Άσκηση αγωγής κακοδικίας, σύνταξη και περιεχόμενο αυτής 11
4. Προϋποθέσεις παραδεκτού αγωγής κακοδικίας 12
5. Η διαδικασία ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας 14
 - α. Κατάθεση προτάσεων 14
 - β. Εισηγητική έκθεση 15
 - γ. Επ' ακροατηρίω συζήτηση 15
6. Περιεχόμενο της απόφασης του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας 16

Γ' Αίτια περιορισμένης ευδοκίμησης αγωγών κακοδικίας 17

- α. Η σύνθεση του δικαστηρίου 17
- β. Η προσωπική αστική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών 18

Δ' Πορίσματα από τη Νομολογία του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας 19

- α. Απόφαση υπ' αριθμ. 1/1980 19
- β. Απόφαση υπ' αριθμ. 31/1997 20

Ε π ί λ ο γ ο ς 21

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α 22

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ο Ν Ο Μ Α Τ Ω Ν 23

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ο Ρ Ω Ν 24

ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΩΝ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ 25

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Σ Υ Ν Τ Ο Μ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Ω Ν 26

Π ρ ό λ ο γ ο ς

Η εργασία αυτή με τίτλο «Ειδικό Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας» εκπονήθηκε στα πλαίσια του μαθήματος «Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου» που διδάσκει ο Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος.

Στην εργασία αυτή περιγράφονται συνοπτικά τα πιο σημαντικά στοιχεία που αναφέρονται στο θεσμό του «Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας» και περιλαμβάνει τέσσερα μέρη.

Στο Α' μέρος γίνεται σύντομη περιγραφή της ιστορικής εξέλιξης του θεσμού και καταγράφονται στοιχεία που αφορούν στην ίδρυση, συγκρότηση, δικαιοδοσία και λειτουργία του Δικαστηρίου με βάση τα Συντάγματα 1952, 1968, 1975 και το Νόμο 693/1977.

Στο Β' μέρος α) διευκρινίζονται στοιχεία που αφορούν στην έννοια της αγωγής κακοδικίας και στις περιπτώσεις έγερσης αγωγής κακοδικίας. Επισημαίνεται, επίσης, ποιοι νομιμοποιούνται ενεργητικά ή παθητικά για την άσκηση της αγωγής κακοδικίας και τότε η αγωγή αυτή κρίνεται απαράδεκτη. Ακολουθούν τα περί της άσκησης, σύνταξης και του περιεχομένου της αγωγής κακοδικίας, με ιδιαίτερη μνεία στις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την άσκηση της αγωγής και στα απαραίτητα στοιχεία που πρέπει να περιέχει αυτή κατά τη σύνταξή της, β) περιγράφονται οι παραλείψεις των δικαστικών λειτουργών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, τότε αυτές στοιχειοθετούν δόλο, βαρεία αμέλεια και αρνησιδικία, τότε θεμελιώνεται η κατ' αυτών ευθύνη, η ζημία του ενάγοντος καθώς και η πρόκληση ηθικής βλάβης σε αυτόν και γ) γίνεται αναφορά στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και στο περιεχόμενο της απόφασής του. Επίσης, διευκρινίζεται τότε η αγωγή κακοδικίας απορρίπτεται ή γίνεται δεκτή.

Το Γ' μέρος αφορά τα αίτια της περιορισμένης ευδοκίμησης αγωγών κακοδικίας, καταγράφεται ο αριθμός των αποφάσεων του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας από τα έτη 1929 – 1989, σχολιάζονται τα αίτια του περιορισμένου αριθμού των αποφάσεων, τα οποία αποδίδονται στη σύνθεση του Δικαστηρίου από την οποία εξαρτάται η αμερόληπτη κρίση καθώς και στην προσωπική αστική ευθύνη των δικαστών. Εδώ, υπογραμμίζεται επίσης η σημασία της παράλληλης ευθύνης της Πολιτείας.

Στο Δ' μέρος καταγράφονται χαρακτηριστικά πορίσματα από τη Νομολογία του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας.

Ευχαριστώ θερμά τον καθηγητή κ. Ανδρέα Γ. Δημητρόπουλο για την καθοδήγηση και τις ιδιαίτερα χρήσιμες υποδείξεις του κατά την εκπόνηση της εργασίας μου.

Μαρία Ν. Βλουτίδου

Ε ι σ α γ ω γ ή

Η συνταγματική κατοχύρωση του θεσμού του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας στο το άρθρο 99 του Συντάγματος συμβάλλει αναμφισβήτητα στην εδραίωση της αξιοπιστίας της Δικαιοσύνης.

Με το άρθρο αυτό, διαφαίνεται η πρόθεση του Συντακτικού νομοθέτη να αποκαλύψει και να ελέγξει τις ενδεχόμενες άδικες αποφάσεις των δικαστικών λειτουργών, ώστε με τον τρόπο αυτό να εξασφαλίζει στο Ειδικό Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας τη θέση που του αρμόζει, για να είναι πάντοτε «απρόσβλητο από κέρδη, σεβαστό, τιμηρό, αυστηρό...» (Αισχύλος, «Ευμενίδες» στίχοι 704-706).

Αν η δικαιοσύνη εκτελεί πλημμελώς τα καθήκοντά της υπάρχει σοβαρός κίνδυνος φθοράς των θεσμών και των αξιών. Αντίθετα, η εύρυθμη και ανεπηρέαστη λειτουργία των δικαστηρίων αποτελεί όχι μόνο εχέγγυο αξιοπιστίας και περιφρούρησης των δικαιών του πολίτη, αλλά δημιουργεί και βασικές προϋποθέσεις σταθεροποίησης των αρχών του δικαίου μας συστήματος.

Ο έλεγχος των δικαστικών λειτουργών, εφόσον πραγματοποιείται με αμεροληψία και αντικειμενικότητα, εξυψώνει και διασφαλίζει το γόητρο και το κύρος της δικαιοσύνης. Η ιδιαίτερα σημαντική και νευραλγική θέση των δικαστικών λειτουργών, που είναι και οι θεματοφύλακες του Συντάγματος και των Νόμων του Κράτους, επιβάλλει και καθιστά απαραίτητη τη σύσταση του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας, ώστε να παραμένει αλώβητος ο θεσμός της δικαστικής εξουσίας.

Α' Ο θεσμός του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας – Σύντομη ιστορική εξέλιξη

1. Ίδρυση και συγκρότηση του Δικαστηρίου

Την ίδρυση του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας θέσπισε για πρώτη φορά το άρθρο 103 του Συντάγματος 1911. Βάσει του άρθρου αυτού, τις διατάξεις του οποίου επανέλαβε ακριβώς και το άρθρο 115 του Συντάγματος 1927, εκδόθηκε ο Ν.407/1914 «περί του κατά το άρθρο 103 του Συντάγματος ειδικού δικαστηρίου προς εκδίκαση αγωγών κακοδικίας». Η έναρξη της ισχύος του εξαρτήθηκε από τη σύσταση του ΣΤΕ (άρθρο 40 Ν.407/1914). Γι' αυτό το λόγο, άρχισε να ισχύει από τις 25 Απριλίου 1929, οπότε τέθηκαν σε ισχύ και τα άρθρα 24–45, 49 §§γ και δ, 50, 52, 52–57 του Ν.3713/1928 «περί ΣΤΕ». Το Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας συγκροτήθηκε από πέντε μέλη, δηλαδή από ένα σύμβουλο της Επικρατείας, έναν αρεοπαγίτη, ένα μέλος του ΕΣ, έναν καθηγητή της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου και ένα δικηγόρο, ο οποίος ήταν μέλος του Ανώτατου Πειθαρχικού Συμβουλίου.

2. Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου

Στη δικαιοδοσία του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας υπήχθησαν οι αγωγές κακοδικίας κατά των συμβούλων της Επικρατείας, των αρεοπαγιτών, εφετών, πρωτοδικών και εισαγγελέων εν γένει, συμπεριλαμβανομένων και των παρά τους πρωτοδικες παρέδρων και αντεισαγγελέων και κατά μελών του ΕΣ, καθώς και κατά των δικαστηρίων του ΣΤΕ και του ΕΣ.

3. Λειτουργία του Δικαστηρίου μέχρι το 1952

Από την έναρξη της λειτουργίας του (1929) μέχρι το 1952 εκδίκασε τριάντα αναφορές (αιτήσεις) για χορήγηση άδειας για την έγερση αγωγής κακοδικίας. Όλες οι αναφορές απορρίφθηκαν και δεν είχε επιτραπεί σε κανένα η έγερση αγωγής κακοδικίας. Έτσι, το Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας, η ίδρυση του οποίου αποτελεί, κατά την αιτιολογική έκθεση του Ν.407/1914, «την πρώτιστη εγγύηση για τον διάδικο που προσφεύγει στο ένδικο αυτό μέσο της αγωγής κακοδικίας», δεν κατόρθωσε να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του Συνταγματικού νομοθέτη. Η κακή λειτουργία του δικαστηρίου επέστησε την προσοχή των νομικών, με αποτέλεσμα να επισημανθούν οι ατέλειές του και να αναζητηθεί η θεραπεία τους. Οι ατέλειες αυτές ήταν αφενός η σύνθεση του δικαστηρίου και αφετέρου η προπαρασκευαστική διαδικασία για την έγερση της αγωγής κακοδικίας.

4. Λειτουργία του Δικαστηρίου με βάση τα Συντάγματα 1952 και 1968

Το Σύνταγμα 1952 θεράπευσε τις παραπάνω ατέλειες. Με το άρθρο 110 καταργήθηκε η άδεια για έγερση αγωγής κακοδικίας και μεταβλήθηκε η σύνθεση του δικαστηρίου. Το δικαστήριο έγινε επταμελές από πενταμελές και συγκροτήθηκε από ένα μέλος του ΣΤΕ, του ΑΠ, του ΕΣ, τρεις δικηγόρους μέλη –τακτικά ή αναπληρωματικά– του Ανώτατου Πειθαρχικού Συμβουλίου και δύο καθηγητές της Νομικής Σχολής του πανεπιστημίου Αθηνών. Από τα μέλη του δικαστηρίου πάντα εξαιρούνταν αυτό που ανήκε στο Σώμα εκείνο, σχετικά με την ενέργεια ή παράλειψη του οποίου –είτε ολόκληρου είτε κάποιων μελών του– καλούνταν να αποφανθεί το δικαστήριο. Η σύνθεση αυτή διατηρήθηκε και στο άρθρο 115 του Συντάγματος 1968. Με την παραπάνω σύνθεση το δικαστήριο εξέδωσε από το 1952 μέχρι την έναρξη της ισχύος του Ν.693/1977, πενήντα επτά αποφάσεις. Ο νόμος αυτός εκδόθηκε βάσει του άρθρου 99 του Συντάγματος 1975. Από τις αποφάσεις αυτές, καταδικαστικές ήταν μόνο δύο, η υπ' αριθμ. 3/1964 και η υπ' αριθμ. 1/1966, η οποία προκάλεσε την αντίδραση όχι μόνο του καταδικασθέντος δικαστικού λειτουργού αλλά και δύο άλλων, οι οποίοι επεσήμαναν τις ατέλειες του ισχύοντος συστήματος και υποστήριξαν ότι επιβάλλεται η μεταρρύθμισή του.

5. Λειτουργία του Δικαστηρίου με βάση τα Συντάγματα 1975 και το Ν.693/1977

Το ισχύον Σύνταγμα μετέβαλε με το άρθρο 99 τη σύνθεση του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας. Παρόλο που διατηρεί την επταμελή του σύνθεση, μείωσε τον αριθμό των δικηγόρων από τρεις σε δύο και αύξησε τον αριθμό των δικαστικών λειτουργών από δύο σε τρεις. Έτσι, σήμερα, το Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας συγκροτείται από τον πρόεδρο του ΣΤΕ, ως Πρόεδρο, από ένα Σύμβουλο της Επικρατείας, έναν Αρεοπαγίτη, ένα Σύμβουλο του ΕΣ, δύο τακτικούς καθηγητές νομικών μαθημάτων των Νομικών Σχολών των Πανεπιστημίων της Χώρας και δύο δικηγόρους από τα μέλη του Ανώτατου Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων, ως μελών (άρθρο 99 §1 του Συντάγματος). Από τα μέλη του Δικαστηρίου εξαιρείται κάθε φορά αυτό που ανήκει στο Σώμα ή στον Κλάδο της Δικαιοσύνης, επί ενέργειας ή παράλειψης λειτουργού του οποίου καλείται να αποφανθεί το Δικαστήριο (99 §2α' του Συντάγματος). Αν η αγωγή κακοδικίας στρέφεται κατά μέλους του ΣΤΕ ή λειτουργού των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, τότε του Ειδικού Δικαστηρίου προεδρεύει ο Πρόεδρος του ΑΠ (άρθρο 99 §2β' του Συντάγματος και άρθρο 1 του Ν.693/1977). Τα μέλη του Δικαστηρίου ορίζονται με κλήρωση, η οποία διεξάγεται από την Ολομέλεια του ΣΤΕ σε δημόσια συνεδρίαση κατά το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Δεκεμβρίου. Εκτός των τακτικών μελών γίνεται κλήρωση και διπλάσιου αριθμού αναπληρωματικών μελών, τα οποία καλούνται με τη σειρά της κλήρωσης, σε περίπτωση έλλειψης, απουσίας, κωλύματος ή εξαίρεσης κάποιου τακτικού μέλους. Οι κληρωθέντες, τα ονόματα των οποίων δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως με επιμέλεια του Υπουργού Δικαιοσύνης, συγκροτούν για το επόμενο έτος το Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας. Αν ο Πρόεδρος του ΣΤΕ ή ο Πρόεδρος του

ΑΠ αδυνατούν να συμμετάσχουν στη σύνθεση του δικαστηρίου, τότε αναπληρώνονται αντίστοιχα από τον αρχαιότερο αντιπρόεδρο του οικείου δικαστηρίου.

Β' Το Ειδικό Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας

1. Έννοια αγωγής κακοδικίας και συνταγματική κατοχύρωση

Κατά το άρθρο 99 του Συντάγματος «αγωγές κακοδικίας κατά δικαστικών λειτουργών δικάζονται, όπως νόμος ορίζει, από ειδικό δικαστήριο...». Στο δικαστήριο αυτό αναφέρεται ο Ν.693/1977 «περί εκδικάσεως αγωγών κακοδικίας».

Αγωγή κακοδικίας καλείται η αγωγή που εγείρεται κατά δικαστικών λειτουργών, με σκοπό την αποκατάσταση της ζημίας που προξενήθηκε απ' αυτούς, κατά την ενάσκηση των καθηκόντων τους.

Αγωγή κακοδικίας μπορεί να εγερθεί κατά το άρθρο 73 §1 του Εισηγητικού Νόμου του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 22 §2 Ν.693/1977, και κατά δικηγόρου, συμβολαιογράφου, διαιτητή, δικαστικού γραμματέα και δικαστικού επιμελητή. Η αγωγή αυτή εκδικάζεται από το κατά τόπο αρμόδιο, με βάση τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Πολυμελές Πρωτοδικείο, το οποίο δικάζει κατά την τακτική διαδικασία.

Δικαστικοί λειτουργοί καλούνται τα όργανα της Πολιτείας μέσω των οποίων ασκείται η δικαστική λειτουργία. Ως δικαστικοί λειτουργοί νοούνται, κατά το Σύνταγμα, εκείνοι που οργανικά ανήκουν, είτε στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια και το ΣτΕ (άρθρο 94 §1 και 95 του Συντάγματος) ή στα πολιτικά και ποινικά δικαστήρια (άρθρο 94 § 3 και 97 του Συντάγματος), περιλαμβανομένου και του ΑΠ ή, τέλος, στο ΕΣ (άρθρο 98 του Συντάγματος). Συνεπώς, η αγωγή κακοδικίας στρέφεται κατά δικαστικών λειτουργών, με την έννοια στην οποία αναφέρεται το Σύνταγμα στα άρθρα 88-91 (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 31/1997).

2. Ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση προς έγερση αγωγής κακοδικίας

Επί αγωγής κακοδικίας, ενάγων είναι ο επικαλούμενος ζημία, η οποία προξενήθηκε σ' αυτόν από δόλο, βαρεία αμέλεια ή αρνησιδικία δικαστικού λειτουργού κατά την ενάσκηση των καθηκόντων του. Προκειμένου ο ενάγων να νομιμοποιηθεί, πρέπει να είχε την ιδιότητα του διαδίκου στη δίκη, στην οποία εκδόθηκε η απόφαση, που αποτέλεσε τον γενεσιουργό λόγο του δικαιώματος προς αποζημίωση (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 1/1982). Κι' αυτό, επειδή πρόθεση του νομοθέτη ήταν η παροχή ένδικης προστασίας μόνο στον διατελέσαντα διάδικο στη δίκη, όπου εκδόθηκε η βλαπτική γι' αυτόν απόφαση και όχι σε κάθε τρίτο που ενδεχομένως ζημιώθηκε από αυτήν.

Εναγόμενοι είναι οι δικαστικοί λειτουργοί, δηλαδή οι δικαστές των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων από το Βαθμό του Ειρηνοδίκη μέχρι και του Προέδρου του ΑΠ, οι Εισαγγελείς, οι Αντεισαγγελείς, οι Σύμβουλοι και οι Πάρεδροι του ΣτΕ και του ΕΣ, ο γενικός επίτροπος και αντεπίτροπος του ΕΣ και οι δικαστές των διοικητικών δικαστηρίων.

Αν η πράξη ή παράλειψη προήλθε από Πολυμελές δικαστήριο, η αγωγή κακοδικίας πρέπει να ασκείται κατά όλων των μελών του, και σε περίπτωση θανάτου ορισμένων από αυτά, κατά των κληρονόμων. Διαφορετικά απορρίπτεται ως απαράδεκτη (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 10/1983 (πλειοψηφία), 1/1980 (πλειοψηφία)). Όμως, η αγωγή κακοδικίας είναι απαράδεκτη, αν απευθύνεται κατά μελών του ΑΕΔ (άρθρο 100 του Συντάγματος), των μελών του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας, των μελών των δικαστηρίων που κρίνουν για το κύρος των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών και των δικαστικών λειτουργών, οι οποίοι μετέχουν σε συμβούλια και αποφαινόμενοι επί θεμάτων υπηρεσιακής εν γένει κατάστασης δικαστικών λειτουργών και υπαλλήλων, για το λόγο ότι κατ' αυτών δεν επιτρέπεται η έγερση αγωγής κακοδικίας (άρθρο 7 Ν.693/1977).

3. Άσκηση αγωγής κακοδικίας, σύνταξη και περιεχόμενο αυτής

Για την άσκηση της αγωγής δεν απαιτείται άδεια. Αυτό καθιερώθηκε για πρώτη φορά με το άρθρο 110 του Συντάγματος 1952.

Η αγωγή κακοδικίας ασκείται με κατάθεση του δικογράφου στη γραμματεία του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας. Κατά τα λοιπά, τηρούνται οι διατάξεις του άρθρου 215 §1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Ο γραμματέας οφείλει να υποβάλλει την αγωγή και τα επισυναπτόμενα σε αυτήν έγγραφα στον Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ο οποίος με πράξη του στο δικόγραφο της αγωγής, ορίζει: α) τη δικάσιμο της υπόθεσης, β) την προθεσμία για την επίδοση αντιγράφου αυτής στον εναγόμενο δικαστικό λειτουργό με κλήση προς συζήτηση. Η επίδοση πρέπει να γίνει τουλάχιστον εξήντα ημέρες πριν την ημέρα της δικάσιμου και γ) ένα από τα μέλη του δικαστηρίου, ως εισηγητή.

Οι ανωτέρω διαδικαστικές πράξεις πρέπει να γίνουν εντός της ανατρεπτικής προθεσμίας των έξι μηνών από τότε που ο ενάγων έλαβε γνώση της παράνομης πράξης ή παράλειψης. Αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία αυτή, η αγωγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 6/1989).

Ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας μπορούν να ασκηθούν μόνο καταψηφιστικές αγωγές και όχι αναγνωριστικές, οι οποίες απορρίπτονται ως απαράδεκτες. Αν στην αγωγή υπάρχει καταψηφιστικό και αναγνωριστικό αίτημα, η αγωγή ερευνάται κατά το πρώτο αίτημα και απορρίπτεται ως προς το δεύτερο (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 3/1971, 7/1976).

Για την έγερση της αγωγής κακοδικίας δεν απαιτείται η επικρινόμενη απόφαση να είναι αμετάκλητη (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 6/1984, 3/1967, 3/1976). Αυτό προκύπτει με σαφήνεια και από το άρθρο 6 §3 του Ν.693/1977 κατά το οποίο «η αγωγή κακοδικίας είναι απαράδεκτη αν ο ζημιωθείς δεν ασκήσει κατά της απόφασης εκ της οποίας υπέστη ζημία τα από το νόμο επιτρεπόμενα τακτικά ένδικα μέσα». Συνεπώς, ο νομοθέτης ήθελε να αποκλείσει τα έκτακτα ένδικα μέσα (δηλαδή την αναίρεση και την αναψηλάφηση) και να

επισημάνει ότι η αγωγή κακοδικίας είναι απαράδεκτη, αν ο ζημιωθείς μπορούσε να αποφύγει την ζημία με οποιοδήποτε τρόπο, πλην της άσκησης των έκτακτων ένδικων μέσων.

Η αγωγή κακοδικίας πρέπει να συντάσσεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 118 και 216 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Δηλαδή, πρέπει να υπογράφεται από δικηγόρο. Επίσης, η αγωγή πρέπει να περιέχει, επί ποινή ακυρότητας: α) όλους τους λόγους που τη θεμελιώνουν και β) ακριβή περιγραφή όλων των αποδεικτικών μέσων στα οποία γίνεται επίκληση. Επίσης, στην αγωγή πρέπει να επισυνάπτονται, επί ποινή απαραδέκτου α) τα αποδεικτικά έγγραφα, που στηρίζουν τους λόγους της αγωγής, β) ειδικό πληρεξούσιο προς τον δικηγόρο που υπογράφει την αγωγή και γ) γραμμάτιο κατάθεσης παραβόλου για ποσό που ορίζεται με προεδρικό διάταγμα, εκδιδόμενο μετά από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης. Το νόμιμο παράβολο ανέρχεται, μετά την αντικατάσταση του άρθρου 9 του Ν.693/1977 με το άρθρο 34 του Ν.1366/1983, σε 5.000 δρχ. Το παράβολο αυτό επιστρέφεται στον ενάγοντα μόνο αν η αγωγή κακοδικίας γίνει δεκτή. Διαφορετικά, καταπίπτει υπέρ του Δημοσίου, έστω και αν το δικαστήριο συμψηφίσει τη δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων (άρθρο 16 Ν.693/1977).

4. Προϋποθέσεις παραδεκτού αγωγής κακοδικίας

Οι δικαστικοί λειτουργοί ευθύνονται κατά την άσκηση των αναγόμενων στη δικαστική λειτουργία καθηκόντων τους, μόνο για δόλο, βαρεία αμέλεια ή αρνησιδικία, εφόσον εξαιτίας αυτών προέκυψε ζημία στον ενάγοντα. Δόλος, είναι η πρόθεση των εναγόμενων, που εν γνώσει τους κατευθύνεται ευθέως ή ενδεχομένως προς το παράνομο αποτέλεσμα, δηλαδή την πρόκληση ζημίας του ενάγοντα (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 5/1976). Για τη θεμελίωση του δόλου ο ενάγων πρέπει να επικαλείται, σαφώς και ορισμένως, στην αγωγή του πράξεις ή παραλείψεις των εναγόμενων, οι οποίες έγιναν με πρόθεση και προξένησαν ζημία σ' αυτόν. Διαφορετικά, η αγωγή θα απορριφθεί ως αόριστη και ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 8/1978).

Δόλος στοιχειοθετείται όχι μόνο όταν ο εναγόμενος επιδιώκει το συγκεκριμένο παράνομο αποτέλεσμα που επήλθε, αλλά και όταν επιδιώκει κάποιο άλλο αποτέλεσμα, το οποίο, όμως, ήταν άρρηκτα συνδεδεμένο με αυτό που επήλθε. Έτσι, π.χ. ο δικαστικός λειτουργός παραβαίνει δολίως τα καθήκοντά του, όταν επιδιώκει όχι τη ζημία του ενός διαδίκου, αλλά την ωφέλεια του άλλου.

Βαρεία αμέλεια υφίσταται, όταν αδικαιολόγητα ο δικαστικός λειτουργός δεν κατέβαλλε την προσήκουσα προσοχή και επιμέλεια, η οποία προσδιορίζεται από την κοινή πείρα και σύνεση, ανάλογα και με τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 4/1982, 11/1985). Έτσι, η ενδεχομένως εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή διάταξης νόμου από τον δικαστή δε συνιστά, κατ' αρχήν, βαρεία αμέλεια. Όμως, ο δικαστής ευθύνεται, εφόσον η ερμηνεία και η εφαρμογή της διάταξης αντίκειται προς το γράμμα του νόμου και την ομόφωνη γνώμη της θεωρίας και της νομολογίας (Ειδικό Δικαστήριο κακοδικίας 5/1950, 1/1977, 7/1977).

Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 1/1970 απόφαση «η αμέλεια για να χαρακτηριστεί, κατά την αληθή έννοια του νόμου, βαρεία ή ασύγγνωστος, πρέπει να είναι τέτοια, ώστε το δικαστήριο να μπορούσε, με τη συνήθη προσοχή να αποφύγει αυτήν (την παράλειψη της προσήκουσας προσοχής και επιμέλειας) και γι' αυτό να θεωρείται ότι προέβη σε αυτήν (την παράλειψη) με σκοπό τη βλάβη του ενάγοντα».

Ο ορισμός αυτός της ασύγγνωστης αμέλειας είναι ανεπιτυχής, διότι, αν ο δικαστικός λειτουργός προέβη στην παράλειψη με σκοπό τη βλάβη του ενάγοντος, πρόκειται για δόλο και όχι για αμέλεια. Ο καταργηθείς νόμος 407/1914 κάνει λόγο για «ασύγγνωστη αμέλεια» ενώ ο ισχύων νόμος 693/1977 κάνει λόγο για «βαρεία αμέλεια». Στην πραγματικότητα πρόκειται για έννοιες ταυτόσημες.

Αρνησιδικία υπάρχει, κατά το άρθρο 6 §2 του Ν.693/1977 «όταν οι δικαστικοί λειτουργοί αρνούνται αδικαιολόγητα να αποφανθούν επί νομίμως υποβαλλόμενων αιτήσεων των διαδίκων ή παρελκούν αδικαιολόγητα την έκδοση αποφάσεων επί υποθέσεων ώριμων προς αυτό, με οποιαδήποτε πρόφαση και ιδίως τη σιωπή ή την ασάφεια του νόμου».

Για τη θεμελίωση ευθύνης του εναγόμενου δικαστικού λειτουργού απαιτείται, επίσης, η με την τελεσίδικη λύση της επίδικης διαφοράς επέλευση υλικής ή ηθικής ζημίας στον ενάγοντα, η οποία πρέπει να τελεί σε αιτιώδη συνάφεια με την από δόλο, βαρεία αμέλεια ή αρνησιδικία πράξη ή παράλειψη του εναγόμενου (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 2/1980, 3/1980, 6/1981, 5/1982).

Σχετικά με το είδος της ζημίας του ενάγοντα, δεν τίθεται κάποιος περιορισμός, αλλά ως ζημία θεωρείται και η περιουσιακή και η ηθική βλάβη που ο ενάγων υπέστη, ως απόρροια της παράλειψης των εναγόμενων (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 3/1976, 2/1979). Προς επίλυση του ζητήματος αν επήλθε ηθική βλάβη στον ενάγοντα και πόσο αποτιμάται αυτή χρηματικά, λαμβάνονται υπόψη όλα τα στοιχεία και οι ιδιαίτερες συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης, καθώς και τα γενικά πορίσματα της κοινής πείρας (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 5/1981). Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 5/1981 απόφαση, η απόρριψη αγωγής για την απόδοση μισθίου καταστήματος, εξαιτίας μη εμπρόθεσμης καταβολής από τους μισθωτές διαφοράς μισθωμάτων, η οποία καταβλήθηκε από αυτούς, κατά την επ' ακροατηρίω συζήτηση της αγωγής, δεν επέφερε κατά την κρίση της πλειοψηφίας του δικαστηρίου ηθική βλάβη στον ενάγοντα. Αντίθετη ήταν η γνώμη τριών μελών του δικαστηρίου, τα οποία υποστήριξαν ότι η απώλεια δίκης, όταν είναι συνέπεια άδικης δικαστικής κρίσης, μπορεί να προκαλέσει ηθική βλάβη στον διάδικο που έχασε τη δίκη.

5. Η διαδικασία ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας

α. Κατάθεση προτάσεων

Είκοσι τουλάχιστον ημέρες πριν από τη δικάσιμο οι διάδικοι μπορούν να καταθέσουν προτάσεις στον γραμματέα του Δικαστηρίου. Οι εκατέρωθεν αντικρούσεις πρέπει να συμπληρώνονται το αργότερο μέχρι και τη 15η ημέρα πριν τη συζήτηση (άρθρο 12 §1 Ν.693/1977). Ο ενάγων μπορεί να προσκομίσει νέες αποδείξεις μόνο εγγράφως, οι οποίες πρέπει να κατατεθούν τουλάχιστον είκοσι ημέρες πριν τη δικάσιμο. Η αγωγή και οι προτάσεις πρέπει να συντάσσονται με ευπρέπεια και ακρίβεια και να απέχουν από κάθε υβριστικό χαρακτηρισμό. Σε αντίθετη περίπτωση, το Ειδικό Δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει στον παραβάτη χρηματική ποινή, η οποία περιέρχεται στο Ταμείο Νομικών (άρθρο 20 Ν.693/1977).

β. Εισηγητική έκθεση

Ο εισηγητής της υπόθεσης είναι υποχρεωμένος να συντάξει έκθεση για το παραδεκτό και το νόμο βάσιμο της αγωγής και να την καταθέσει στον γραμματέα του Δικαστηρίου οκτώ τουλάχιστον ημέρες πριν τη δικάσιμο. Οι διάδικοι δικαιούνται να λάβουν γνώση της έκθεσης, αντίγραφο της οποίας μπορεί να τους χορηγηθεί μετά από αίτησή τους (άρθρο 13 Ν.693/1977). Η έκθεση του εισηγητή αποσκοπεί στη διαφώτιση του δικαστηρίου και στη διευκόλυνση της υπεράσπισης των διαδίκων. Για το λόγο αυτό, πρέπει να αναφέρεται σε όλα τα ζητήματα που ανακύπτουν στην υπόθεση, δηλαδή στο παραδεκτό και στο βάσιμο (νόμο και ουσία) της αγωγής, εφόσον βέβαια αυτά ανακύπτουν στη συγκεκριμένη υπόθεση (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 5/1981).

Η απόφαση αυτή δέχεται ότι ο άρθρο 13 του Ν.693/1977 περιέχει διατύπωση στενότερη της βούλησης του νομοθέτη και ότι ο εισηγητής θα πρέπει πάντα να αποφαινεται και για το παραδεκτό και για το νόμο βάσιμο και για το ουσία βάσιμο της αγωγής, και όχι μόνο όταν «κατά τη γνώμη του τα ζητήματα αυτά γεννώνται στην υπόθεση». Διότι μόνο έτσι η έκθεση μπορεί να είναι πλήρης και εξυπηρετείται ο σκοπός της.

γ. Επ' ακροατηρίω συζήτηση

Η συζήτηση αυτή διεξάγεται σε δημόσια συνεδρίαση προφορικά και βασίζεται στα έγγραφα της προδικασίας. Μετά την εκφώνηση της υπόθεσης, ξεκινάει η επ' ακροατηρίω συζήτηση με την ανάγνωση της εισηγητικής έκθεσης. Στη συνέχεια, αγορεύουν οι πληρεξούσιοι των διαδίκων, οι οποίοι παρίστανται με δικηγόρο παρ' Αρείω Πάγω. Μετά από αίτηση του εισηγητή ή κάποιου των διαδίκων ή και αυτεπάγγελτα, μπορεί το Δικαστήριο να αναβάλλει τη συζήτηση της υπόθεσης σε νέα δικάσιμο, που ορίζεται με την απόφαση που κηρύσσει την αναβολή. Δεύτερη αναβολή επιτρέπεται μόνο μετά από αίτηση του εισηγητή. Αν, κατά τη διάρκεια της συζήτησης της αγωγής, δεν εμφανιστεί ο ενάγων, αυτή εκδικάζεται σαν να ήταν παρών (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 5/1980). Αν δεν εμφανιστεί ο εναγόμενος, και πάλι δεν παρακωλύεται η πρόοδος της δίκης, εφόσον έγινε νόμιμη επίδοση του αντιγράφου της αγωγής με κλήση προς συζήτηση (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 2/1979). Αν κανένας διάδικος δεν παραστεί μόνο μετά από αίτηση του εισηγητή, ματαιώνεται η συζήτηση και διαγράφεται η υπόθεση από το πινάκιο (Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας 3/1986). Όσον αφορά τη διεξαγωγή των συζητήσεων, την ευταξία του ακροατηρίου, την κατάρτιση των πρακτικών και των αποφάσεων, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας σχετικά με τη διαδικασία ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου (άρθρο 15 Ν.693/1977).

6. Περιεχόμενο της απόφασης του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας

Το Δικαστήριο, αν δεχτεί την αγωγή κακοδικίας, διατάσσει την επιστροφή του παραβόλου και επιβάλλει στον εναγόμενο τη δικαστική δαπάνη. Αντίθετα, αν η αγωγή απορριφθεί, διατάσσεται από το Δικαστήριο η κατάπτωση του παραβόλου υπέρ του Δημοσίου και επιβάλλεται η δικαστική δαπάνη στον ενάγοντα (άρθρο 16 §1 Ν.693/1977). Αν, όμως, η αγωγή γίνει εν μέρει δεκτή ή υπάρχει εύλογη αμφιβολία για την έκβαση της δίκης, κατά την κρίση του δικαστηρίου, τα έξοδα μπορούν να συμπηφιστούν μεταξύ των διαδίκων. Η εκδιδόμενη απόφαση εκτελείται αναγκαστικά, κατά τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ενώ οι διαφορές σχετικά με την εκτέλεση υπάγονται στα τακτικά πολιτικά δικαστήρια. Σε κάθε περίπτωση, η ισχύς της απόφασης ή της πράξης που υπήρξε η αφορμή για την άσκηση της αγωγής κακοδικίας δε θίγεται (άρθρο 16 §2 Ν.693/1977).

Η απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας είναι αμετάκλητη (άρθρο 17 Ν.693/1977). Αν απορριφθεί η αγωγή κακοδικίας, δεν μπορεί να ασκηθεί νέα αγωγή από τους ίδιους διαδίκους για την ίδια υπόθεση και για τους ίδιους ή άλλους λόγους (άρθρο 18 §1 Ν.693/1977). Όμως, κατά την υπ' αριθμ. 4/1967 απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας, η αθωωτική απόφαση του αρμόδιου Ποινικού Δικαστηρίου, που απλώς διαπιστώνει ότι δε συντρέχουν τα απαιτούμενα από το νόμο αντικειμενικά ή υποκειμενικά στοιχεία για την επιβολή ποινικών κυρώσεων, δε δημιουργεί δεδικασμένο υπέρ του αθωωθέντος για το πολιτικό δικαστήριο, ενώπιον του οποίου ο ζημιωθεις από την κολάσιμη πράξη μπορεί να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης. Κατά συνέπεια, η αθωωτική απόφαση του Ποινικού Δικαστηρίου δεν μπορεί να θεμελιώσει αγωγή κακοδικίας, εφόσον αυτή (η απόφαση) δε δημιουργεί δεδικασμένο υπέρ του αθωωθέντος κατηγορουμένου. Κατά το άρθρο 18 §2 Ν.693/1977, η ενδεχόμενη πειθαρχική ή ποινική δίωξη των εναχθέντων δικαστικών λειτουργών είναι ανεξάρτητη από την απόφαση επί της αγωγής κακοδικίας. Δηλαδή, η τελευταία δεν παρακωλύει, θετικά ή αρνητικά, την πειθαρχική ή ποινική δίωξη των εναχθέντων δικαστικών λειτουργών. Όλα τα μέλη του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας και με την ιδιότητά τους αυτή υπόκεινται στην πειθαρχική δικαιοδοσία του κατά το άρθρο 91 του Συντάγματος Ανώτατου Πειθαρχικού Συμβουλίου, όπως σχετικός νόμος ορίζει. Προκειμένου, όμως, για πειθαρχική αγωγή κατά μελών του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας με την ιδιότητα του δικηγόρου, το Ανώτατο Πειθαρχικό Συμβούλιο συγκροτείται από εννέα μέλη (άρθρο 5 Ν.693/1977).

Γ' Αίτια περιορισμένης ευδοκίμησης αγωγών κακοδικίας

Το Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας εξέδωσε από την έναρξη της λειτουργίας του (1929) μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1989 εκατόν ογδόντα μία (181) αποφάσεις. Από αυτές α) είκοσι εννέα (29) εκδόθηκαν υπό το κράτος του Συντάγματος 1927, κατά το οποίο απαιτούνταν άδεια για την έγερση της αγωγής κακοδικίας, β) πενήντα πέντε (55) εκδόθηκαν υπό το κράτος των Συνταγμάτων 1952 και 1968, κατά τα οποία δε χρειαζόταν άδεια για την άσκηση της αγωγής και ίσχυε ο νόμος 407/1914 και γ) ενενήντα επτά (97) εκδόθηκαν υπό το κράτος του Συντάγματος 1975 και την ισχύ του Ν.693/1977. Από τις αποφάσεις αυτές καταδικαστικές είναι μόνο δύο (2), οι υπ' αριθμ. 3/1964 και 1/1966. Ο αριθμός αυτός των εκδοθεισών αποφάσεων, κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του δικαστηρίου, είναι αναμφισβήτητα μηδαμινός σε σχέση με τον αριθμό των κακοδικιών, οι οποίες έχουν διαπραχθεί κατά το χρονικό αυτό διάστημα.

Αυτό συμβαίνει, διότι δεν υπάρχουν δικηγόροι πρόθυμοι να αναλάβουν την έγερση αγωγής κακοδικίας κατά δικαστικών λειτουργών και επειδή πιστεύουν ότι βλάπτονται επαγγελματικά όταν στρέφονται κατά των λειτουργών αυτών. Από τον αριθμό των εκδοθεισών καταδικαστικών αποφάσεων συνάγεται ότι δεν υπάρχουν πολλές πιθανότητες ευδοκίμησης μιας αγωγής κακοδικίας. Αυτό οφείλεται α) στην προβλεπόμενη στο άρθρο 99 του Συντάγματος σύνθεση του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας, την οποία επανέλαβε και ο Ν.693/1977 και β) στην προσωπική – αστική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών.

α. Η σύνθεση του δικαστηρίου

Το Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας συγκροτείται από επτά μέλη, από τα οποία τα τρία είναι κατ' επάγγελμα δικαστές. Η κρίση τους δεν μπορεί να είναι αμερόληπτη, διότι κυριαρχεί το συναίσθημα της συναδελφικής αλληλεγγύης, το «esprit de corps». Σκέπτονται, δηλαδή, ότι ενδέχεται και οι ίδιοι να βρεθούν κάποια στιγμή στη θέση του εναγόμενου δικαστικού λειτουργού και το γεγονός αυτό, από το οποίο εμφορούνται υποσυνείδητα, είναι αποφασιστικής σημασίας για την κρίση τους. Συνεπώς, επιβάλλεται μεταβολή της σύνθεσής του.

Στο Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας θα πρέπει να μετέχει ένας μόνο δικαστικός λειτουργός, ο οποίος και θα προεδρεύει του δικαστηρίου. Και αυτός πρέπει να είναι, λόγω του κύρους του αξιώματός του, ο πρόεδρος του ΣΤΕ, όταν εναγόμενοι είναι δικαστικοί λειτουργοί, είτε της τακτικής δικαιοσύνης (πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων), είτε του ΕΣ ή ο Πρόεδρος του ΑΠ, όταν εναγόμενοι είναι, είτε μέλη του ΣΤΕ, είτε λειτουργοί των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.

Τα υπόλοιπα έξι μέλη θα πρέπει να είναι εξωδικαστικά πρόσωπα, δηλαδή τρεις καθηγητές νομικών μαθημάτων των Νομικών Σχολών των Πανεπιστημίων της Χώρας και τρεις δικηγόροι, με ισάριθμους αναπληρωματικούς, από τους εκάστοτε Προέδρους των δικηγορικών συλλόγων της Χώρας, οι οποίοι θα επιλέγονται με κλήρο. Όμως, εφόσον η σύνθεση του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας προβλέπεται από το άρθρο 99 §1 του Συντάγματος, δεν μπορεί να μεταβληθεί με νόμο, παρά μόνο με αναθεώρηση του Συντάγματος.

β. Η προσωπική αστική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών

Οι δικαστές έχουν, κατά την ενάσκηση των δικαστικών καθηκόντων τους, όχι μόνο ποινική και πειθαρχική ευθύνη, αλλά και αστική. Το ισχύον Σύνταγμα έχει καθιερώσει την προσωπική αστική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών για την ζημία που υπέστη ο διάδικος, εξαιτίας της παράβασης των δικαστικών του καθηκόντων. Η προσωπική αυτή ευθύνη θεωρείται ως η κύρια αιτία ανεπάρκειας του θεσμού, ο οποίος αποβλέπει, αφενός, στην προστασία του ζημιωθέντος διαδίκου μέσω της παροχής σ' αυτόν ενός ένδικου βοηθήματος, και αφετέρου, στην προστασία των δικαστικών λειτουργών από αβάσιμες κατηγορίες. Και, προκειμένου να καταστεί περισσότερο αποτελεσματική η προστασία του ζημιωθέντος διαδίκου, ο συνταγματικός νομοθέτης θέσπισε ότι «καμία άδεια δεν απαιτείται προς έγερση της αγωγής κακοδικίας», ενώ ο κοινός νομοθέτης καθόρισε περιοριστικά λόγους για τους οποίους ευθύνεται ο δικαστικός λειτουργός (άρθρο 6 §1 Ν.693/1977). Την προσωπική αστική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών δέχεται και η νομολογία και η κρατούσα γνώμη στη θεωρία. Η σύγχρονη, όμως, τάση είναι να υποκατασταθεί η προσωπική ευθύνη του δικαστικού λειτουργού με την αποκλειστική ή παράλληλη ευθύνη του Κράτους. Η καθιέρωση της παράλληλης ευθύνης της Πολιτείας προς αυτή των δικαστικών λειτουργών αναμφισβήτητα θα συντελέσει στην αρτιότερη απονομή δικαιοσύνης από το Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας. Τέτοια ευθύνη του Κράτους θα ανακύπτει μόνο, αν γίνει δεκτή αγωγή κακοδικίας κατά δικαστικού λειτουργού. Τέλος, θα πρέπει να θεσπιστεί με νόμο, εφόσον ούτε η θεωρία ούτε η νομολογία δέχονται αστική ευθύνη του Κράτους, βάσει του άρθρου 105 Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Το κράτος, δηλαδή το Ελληνικό Δημόσιο, δεν έχει ευθύνη έναντι των πολιτών για τη ζημία που προξενείται σ' αυτούς από τους δικαστικούς λειτουργούς, κατά την ενάσκηση των καθηκόντων τους. Αντίθετα, οι άλλοι κρατικοί υπάλληλοι, όταν βλάπτουν παράνομα με τις υπηρεσιακές τους ενέργειες τους πολίτες, καθιστούν το Ελληνικό Δημόσιο υπόχρεο προς αποζημίωση. Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στο ότι οι δικαστές είναι ιεραρχικά ανεξάρτητοι, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, και υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και στους νόμους, ενώ οι υπόλοιποι υπάλληλοι έχουν υποχρέωση υπακοής στις οδηγίες και τις εντολές των προϊσταμένων τους. Σχετική διάταξη περιείχε το άρθρο 69 του μη ισχύσαντος Εισαγωγικού Νόμου (900/1946), κατά το οποίο «αν γινόταν δεκτή αγωγή κακοδικίας, ευθύνεται το Δημόσιο σε ανόρθωση της προξενηθείσας από αυτήν ζημίας, και δικαιούται να στραφεί αναγωγικά κατά του υπαίτιου».

Δ' Πορίσματα από τη Νομολογία του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας

α. Απόφαση υπ' αριθμ. 1/1980

Σύμφωνα με το ιστορικό της συγκεκριμένης απόφασης, ο ενάγων άσκησε αγωγή κακοδικίας μόνο κατά του εισηγητή δικαστή και όχι εναντίον όλων των μελών του δικαστηρίου που εξέδωσε την βλαπτική γι' αυτόν απόφαση.

Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, η αγωγή κακοδικίας είναι απαράδεκτη, όταν στρέφεται μόνο κατά μέλους Πολυμελούς δικαστηρίου και πρέπει να ασκείται υποχρεωτικά κατά όλων των μελών του δικαστηρίου. Υπέρ της άποψης αυτής συνηγορεί και το γεγονός ότι η δικαιοδοτική απόφαση είναι αποτέλεσμα συλλογικής ενέργειας των μελών του δικαστηρίου και συνεπώς, η βαρεία αμέλεια ή ο δόλος στην έκδοση της απόφασης δεν μπορεί να αποδοθεί μόνο σε ένα δικαστή, εφόσον οι υπόλοιποι μπορούσαν να προλάβουν την αμέλεια του τελευταίου. Ο δικαιολογητικός λόγος για την παραπάνω απόφαση της πλειοψηφίας συνοψίζεται στο ότι το θέμα της αστικής ευθύνης των δικαστικών λειτουργών πρέπει να τίθεται και να επιλύεται σε μία μόνο δίκη, η οποία να εγείρεται σε σύντομο χρόνο και να διεξάγεται ενιαία ενώπιον του αποκλειστικά αρμόδιου Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας. Και αυτό, προκειμένου να μην αποσπώνται οι δικαστές από τα κύρια έργα τους, εμπλεκόμενοι σε δικαστικούς αγώνες σχετικά με την αστική τους ευθύνη.

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η υπ' αριθμ. 10/1983 (πλειοψηφία) απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας.

β. Απόφαση υπ' αριθμ. 31/1997

Σύμφωνα με το ιστορικό της απόφασης αυτής, ο ενάγων άσκησε αγωγή κακοδικίας κατά εισαγγελικών λειτουργών των Ενόπλων Δυνάμεων. Το ζήτημα που προερχόντως πρέπει να ερευνηθεί είναι η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου Κακοδικίας και αν οι λειτουργοί αυτοί εμπίπτουν στην έννοια «δικαστικοί λειτουργοί» κατά τα άρθρα 88-91 του Συντάγματος. Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, στις διατάξεις των παραπάνω άρθρων του Συντάγματος, άρα και του άρθρου 99 του Συντάγματος, δεν εμπίπτουν οι συγκροτούντες τα στρατοδικεία, αεροδικεία και ναυτοδικεία, εφόσον κατά πλειοψηφία και μόνο τα μέλη τους ανήκουν «οργανικά» στο «δικαστικό σώμα των Ενόπλων Δυνάμεων», όπως αναφέρεται στην §5 του άρθρου 96 του Συντάγματος, και όχι σε έναν από τους τρεις κλάδους δικαιοσύνης (τακτικά διοικητικά δικαστήρια – πολιτικά και ποινικά δικαστήρια – ΕΣ).

Αντίθετη υπήρξε η γνώμη 3 μελών του δικαστηρίου, η οποία υποστήριξε ότι από το συνδυασμό του άρθρου 96

§§ 4α και 5 και των διατάξεων των άρθρων 87 §1 και 93 §§ 2-4 του Συντάγματος, ερμηνευόμενες με ιστορικά και τελεολογικά κριτήρια, προκύπτει ότι οι αποφάσεις των στρατοδικείων, ναυτοδικείων και αεροδικείων πρέπει να αντιμετωπίζονται όπως και οι αποφάσεις των διοικητικών, πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων, εφόσον ο κοινός νομοθέτης επεκτείνει τις εγγυήσεις προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και στους λειτουργούς των δικαστηρίων αυτών και ρυθμίζει την οργάνωση και λειτουργία τους, όπως και των τακτικών δικαστηρίων. Κατά συνέπεια, και οι αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών μπορούν να καταστούν αντικείμενο ελέγχου, κατά την εκδίκαση αγωγής αποζημίωσης λόγω κακοδικίας του άρθρου 99 του Συντάγματος, εφόσον συντρέχουν οι όροι του σχετικού νόμου.

Ε π ι λ ο γ ο ς

Ο θεσμός του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας, παρά τις κατά καιρούς νομοθετικές του βελτιώσεις, δεν κατόρθωσε να αρθεί στο ύψος της αποστολής του και δε φαίνεται να ανταποκρίνεται στο σκοπό για τον οποίο συστάθηκε. Η απονομή της δικαιοσύνης από το Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας δεν ικανοποιεί το κοινό περί δικαίου αίσθημα των πολιτών, όπως προκύπτει από τον περιορισμένο αριθμό των καταδικαστικών αποφάσεων του δικαστηρίου.

Ο θεσμός του Δικαστηρίου Κακοδικίας πρέπει να αναμορφωθεί, προκειμένου να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του Συνταγματικού νομοθέτη. Ο ελεύθερος άνθρωπος ποτέ δεν πρέπει να ανέχεται να αδικείται. Για το λόγο αυτό, κάθε πολίτης που πιστεύει ότι αδικήθηκε από κάποια δικαστική απόφαση, επιβάλλεται όχι μόνο να έχει το δικαίωμα να επικαλείται και να επιδιώκει την εφαρμογή των διατάξεων του Ν.693/1977, αλλά και να διατηρεί μία βάσιμη ελπίδα ότι θα αποκατασταθεί η προξενηθείσα σ' αυτόν ζημία. Το δίκαιο δεν πρέπει να υποχωρεί, αλλά να αναγνωρίζεται και να υπερισχύει του αδίκου. Αυτό, εξάλλου, οραματιζόταν και ο Αισχύλος στο έργο του «Ευμενίδες» (στίχος 699), γράφοντας χαρακτηριστικά: «Τίς γάρ δεδοικώς μηδέν ένδικος βροτών;» «Γιατί ποιος άνθρωπος μπορεί να είναι δίκαιος, αν δε φοβάται τίποτα;».

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Αγγελής, Φιλ., Αγωγαι κακοδικίας δι' ασύγγνωστον παραδρομήν, Νο Β 1965, τ.13, σελ.97 επ.
Αρβανίτης, Γ., Τινά περί κακοδικίας, Ελλ. Δνη 1967, σελ.113 επ.

Γέσιου – Φαλτσή, Πελ., Ευθύνη των δικαστών στην Ελλάδα, Το Σ 1983.
Γκοτζογιάννης, Αθ., Το δικαστήριο των αγωγών κακοδικίας και η εξέλιξή του, ΕΕΝ 1951, τ.18, σελ.405 επ.

Κασιμάτης, Γ., Περί του ισχύοντος εν Ελλάδι συστήματος αστικής ευθύνης εκ κακοδικίας, Ξένιον Π. Ζέπου, τ.3, σελ.93 επ.
Καψάλης, Γ. Ε., Το Ειδικό Δικαστήριο Κακοδικίας, 1983. Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα.
Καψάλης, Γ. Ε., Η Νομολογία του Ειδικού Δικαστηρίου Κακοδικίας (1929–1984), 1985. Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα.
Καψάλης, Γ. Ε., Και οι κρίνοντες κρίνονται, 1990. Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα.
Κουσουλός, Ι., Αγωγαι Κακοδικίας, Ελλ. Δνη 1967, σελ.467.

Λώλος, Β., Το δικαστήριο αγωγών κακοδικίας και το πειθαρχικόν των ανώτατων δικαστών, Θέμις ΝΘ 1948.

Μητσόπουλος, Γ., Πολιτική Δικονομία, 1972. Αθήναι.

Στασινόπουλος, Μ., Αστική Ευθύνη του Κράτους, 1950. Αθήναι.

Ψαρράκης, Π., Τινά περί αγωγής κακοδικίας, Ελλ. Δνη, τ.19, σελ.557 κε.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ο Ν Ο Μ Α Τ Ω Ν

Αγγελής, Φ., 22
Αισχύλος, 6, 21
Αρβανίτης, Γ., 22

Γέσιου – Φαλτσή, Π., 18, 22
Γκοτζογιάννης, Α., 22

Κασιμάτης, Γ., 17, 18, 22
Καψάλης, Γ. Ε., 22
Κουσουλός, Ι., 8, 22

Λώλος, Β., 22

Μητσόπουλος, Γ., 18, 22

Στασινόπουλος, Μ., 18, 22

Ψαρράκης, Π., 22

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ο Ρ Ω Ν

Α

Αγωγή κακοδικίας, 4, 9, 10, 11,12,15-19

Αεροδικεία, 20

Αίτηση αναίρεσης, 17

Αμέλεια, 4, 10, 12, 13, 19

Απόρριψη αγωγής, 14

Αρνησιδικία, 4, 10, 12, 13

Άσκηση αγωγής, 2, 4, 11, 16, 17

Ασύγγνωστη αμέλεια, 13, 22

Β

Βαρεία αμέλεια, 4, 10, 12, 13, 19

Βάσιμο (νόμω και ουσία), 14, 15

Δ

Διάδικος, 8, 10, 14, 15, 17, 18

Δίκαιο, 4, 21

Δικαιϊκό σύστημα, 6

Δικαίου αίσθημα, 21

Δικαστικός λειτουργός, 2,4,6,8-13,16-19

Διοικητικά δικαστήρια, 9, 10, 18, 20

Δόλος, 4, 10, 12, 13, 19

Ε

Έγερση αγωγής, 2,4,7,8,10,11,17,18

Εισηγητική έκθεση, 2, 11, 14, 15

Εναγόμενος, 10, 11, 13, 15, 17, 18

Ενάγων, 10-15, 19

Έννομη τάξη, 18

Ευθύνη του Κράτους, 18, 22

Ζ

Ζημία, 4, 9, 10, 12, 13, 19

Η

Ηθική βλάβη, 4, 13, 14

Ηθική ζημία, 13, 14

Ν

Ναυτοδικεία, 20

Νομολογία, 3, 5, 13, 18, 19, 22

Π

Παραδεκτό, 2, 12, 14, 15

Πειθαρχική αγωγή, 16

Πολιτικά δικαστήρια, 10, 16, 17, 20

Ποινικά δικαστήρια, 10, 16, 17, 20

Προσωπική αστική ευθύνη, 2, 5, 17, 18

Σ

Στρατοδικεία, 20

Σύνθεση δικαστηρίου, 2, 5, 8, 9, 17, 18

Συνταγματικός νομοθέτης, 8, 21

ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΩΝ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ

5/1950

3/1967, 4/1967

1/1969
3/1971
3/1976, 5/1976, 7/1976
1/1977, 7/1977
1/1978, 8/1978
2/1979
1/1980 (πλειοψ.), 2/1980, 3/1980, 5/1980
5/1981, 6/1981
1/1982, 4/1982, 5/1982
10/1983 (πλειοψ.)
6/1984
11/1985
3/1986
6/1989
31/1997

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Σ Υ Ν Τ Ο Μ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Ω Ν

ΣΤΕ: Συμβούλιο της Επικρατείας
ΑΠ: Άρειος Πάγος
ΕΣ: Ελεγκτικό Συνέδριο
ΤοΣ: Το Σύνταγμα (περιοδικό)
ΝοΒ: Νομικό Βήμα (περιοδικό)
Ελλ. Δνη: Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΕΕΝ: Εφημερίδα Ελλήνων Νομικών (περιοδικό)
Βλ: Βλέπε
Σελ: Σελίδα (ες)